Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 1ης Οκτωβρίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Διαρθρωτικά Ταμεία – Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) – Κανονισμός (ΕΚ) 1083/2006 – Άρθρο 2, σημείο 7 – Έννοια της "παρατυπίας" – Παράβαση διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα – Ζημία στον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Πτώχευση του μοναδικού εμπορικού εταίρου του δικαιούχου»

Στην υπόθεση C-743/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Rēzeknes tiesa (πρωτοδικείο του Rēzekne, Λεττονία), με απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Νοεμβρίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

LSEZ SIA «Elme Messer Metalurgs»

κατά

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, L. S. Rossi, J. Malenovský (εισηγητή), F. Biltgen και N. Wahl, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: M. Aleksejev, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Δεκεμβρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η LSEZ SIA «Elme Messer Metalurgs», εκπροσωπούμενη από τον L. Rasnačs, advokāts, και την E. Petrocka-Petrovska, juriste,

– ο Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, εκπροσωπούμενος από τον A. Pavlovs, καθώς και από τις A. Šļakota και I. Šate,

– η Λεττονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τις V. Kalniņa και I. Kucina και στη συνέχεια από τις V. Kalniņa και V. Soņeca,

* Γλώσσα διαδικασίας: η λεττονική.

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil, καθώς και από την J. Očková,

– η Εσθονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την N. Grünberg,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την S. Pardo Quintillán και τον E. Kalniņš,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 23ης Απριλίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 (ΕΕ 2006, L 210, σ. 25), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 539/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2010 (ΕΕ 2010, L 158, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1083/2006).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της LSEZ SIA «Elme Messer Metalurgs» (στο εξής: EMM) και του Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (Οργανισμού επενδύσεων και ανάπτυξης της Λεττονίας) (στο εξής: Οργανισμός), με αντικείμενο την εκ μέρους του τελευταίου καταγγελία συμβάσεως συναφθείσας με την EMM, η οποία αφορούσε την παροχή επιχορηγήσεως συγχρηματοδοτούμενης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), λόγω σοβαρών παρατυπιών εκ μέρους της EMM.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95

3 Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 1995, L 312, σ. 1), αναφέρει ότι «τα είδη συμπεριφοράς που στοιχειοθετούν παρατυπίες καθώς και τα αντίστοιχα διοικητικά μέσα και κυρώσεις προβλέπονται σε τομεακούς κανόνες σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό».

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημ[ι]ωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

5 Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

– με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

[…]

2. Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, εφόσον προβλέπεται, με τόκους […]

[…]

4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.»

6 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Οι εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παρατυπίες μπορούν να επισύρουν τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις […]».

Ο κανονισμός 1083/2006

7 Οι αιτιολογικές σκέψεις 60, 65 και 66 του κανονισμού 1083/2006 αναφέρουν τα εξής:

«(60) Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας και με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στον [κανονισμό (ΕΚ) 1080/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1783/1999 (ΕΕ 2006, L 210, σ. 1)], τον [κανονισμό (ΕΚ) 1081/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1784/1999 (ΕΕ 2006, L 210, σ. 12)] και τον [κανονισμό (ΕΚ) 1084/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, για την ίδρυση Ταμείου Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1164/94 (ΕΕ 2006, L 210, σ. 79)], θα πρέπει να υπάρχουν εθνικοί κανόνες για την επιλεξιμότητα των δαπανών.

[…]

(65) Σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την υλοποίηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων.

(66) Θα πρέπει να καθοριστούν οι υποχρεώσεις των κρατών μελών όσον αφορά τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου, την πιστοποίηση των δαπανών, και την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διόρθωση των παρατυπιών και των παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και ορθή υλοποίηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων. […]»

8 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, τιτλοφορούμενο «Αντικείμενο», ορίζει τα ακόλουθα:

«Ο παρών κανονισμός καθορίζει τους γενικούς κανόνες που διέπουν το [ΕΤΠΑ], το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) (εφεξής “διαρθρωτικά ταμεία”) και το Ταμείο Συνοχής, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που καθορίζονται στους κανονισμούς [1080/2006], [1081/2006] και [1084/2006].

Ο παρών κανονισμός ορίζει τους στόχους στην επίτευξη των οποίων πρέπει να συμβάλουν τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής (εφεξής "Ταμεία"), τα κριτήρια βάσει των οποίων τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες είναι επιλέξιμα δυνάμει των Ταμείων αυτών, τους διαθέσιμους δημοσιονομικούς πόρους και τα κριτήρια για την κατανομή τους.

Ο παρών κανονισμός καθορίζει το πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή, συμπεριλαμβανομένης της μεθόδου για τον καθορισμό των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τη συνοχή, το εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς και τη διαδικασία εξέτασης σε κοινοτικό επίπεδο.

Προς τούτο, ο παρών κανονισμός καθορίζει τις αρχές και τους κανόνες όσον αφορά την εταιρική σχέση, τον προγραμματισμό, την αξιολόγηση, τη διαχείριση, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής διαχείρισης, την παρακολούθηση και τον έλεγχο με βάση τις συντρέχουσες αρμοδιότητες των κρατών μελών και της Επιτροπής.»

9 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, οι ακόλουθοι όροι λαμβάνουν την ακόλουθη σημασία:

1) "επιχειρησιακό πρόγραμμα": έγγραφο το οποίο υποβάλλεται από το κράτος μέλος και εγκρίνεται από την Επιτροπή και το οποίο καθορίζει μια αναπτυξιακή στρατηγική με τη χρήση ενός συνεκτικού συνόλου προτεραιοτήτων, που θα επιτευχθεί με τη συνδρομή ενός Ταμείου ή, στην περίπτωση του στόχου "Σύγκλιση", με τη συνδρομή του Ταμείου Συνοχής και του ΕΤΠΑ,

2) "άξονας προτεραιότητας": μια από τις προτεραιότητες της στρατηγικής στα πλαίσια επιχειρησιακού προγράμματος που περιλαμβάνει ομάδα πράξεων οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους και έχουν συγκεκριμένους μετρήσιμους στόχους,

3) "πράξη": έργο ή ομάδα έργων που επιλέγονται από τη διαχειριστική αρχή του οικείου επιχειρησιακού προγράμματος ή με ευθύνη της σύμφωνα με κριτήρια που καθορίζονται από την επιτροπή παρακολούθησης και υλοποιούνται από έναν ή περισσότερους δικαιούχους προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας με τον οποίο σχετίζονται,

4) "δικαιούχος": δημόσιος ή ιδιωτικός οργανισμός, φορέας ή επιχείρηση, αρμόδιος για την έναρξη ή την έναρξη και υλοποίηση πράξεων. […]

[…]

7) "παρατυπία": κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου η οποία προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα και η οποία ζημιώνει ή ενδέχεται να ζημιώσει το γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τον καταλογισμό στον κοινοτικό προϋπολογισμό αδικαιολόγητης δαπάνης.»

10 Το άρθρο 56, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«Οι κανόνες για την επιλεξιμότητα των δαπανών καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο με την επιφύλαξη της εξαίρεσης που προβλέπεται στους ειδικούς κανονισμούς κάθε Ταμείου. Οι κανόνες αυτοί καλύπτουν το σύνολο της δαπάνης που δηλώνεται στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος.»

11 Το άρθρο 58 του κανονισμού 1083/2006 ορίζει τα εξής:

«Τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου των επιχειρησιακών προγραμμάτων που συγκροτούνται από τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τα εξής:

[…]

η) διαδικασίες υποβολής εκθέσεων και παρακολούθησης σχετικά με παρατυπίες και με την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.»

12 Το άρθρο 60 του κανονισμού αυτού ορίζει τα ακόλουθα:

«Η διαχειριστική αρχή είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και την υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και ιδίως με στόχο:

α) τη διασφάλιση της επιλογής των προς χρηματοδότηση πράξεων σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα καθώς και της συμμόρφωσής τους με τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες, καθ' όλη την περίοδο υλοποίησής τους·

β) την επαλήθευση της παράδοσης των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και υπηρεσιών και της πραγματικής πραγματοποίησης των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τις διάφορες πράξεις καθώς και της συμμόρφωσής τους προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες· […]

[…]».

13 Το άρθρο 70 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για τη διαχείριση και τον έλεγχο των επιχειρησιακών προγραμμάτων, ιδίως λαμβάνοντας τα ακόλουθα μέτρα:

α) διασφαλίζουν ότι τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου για τα επιχειρησιακά προγράμματα έχουν οργανωθεί σύμφωνα με τα άρθρα 58 έως 62 και λειτουργούν ουσιαστικά·

β) προλαμβάνουν, εντοπίζουν και διορθώνουν παρατυπίες και ανακτούν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά μαζί με τους τόκους υπερημερίας, ανάλογα με την περίπτωση. Ενημερώνουν σχετικά την Επιτροπή και την τηρούν ενήμερη σχετικά με την πρόοδο των διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών.

2. Στην περίπτωση που είναι αδύνατη η ανάκτηση ποσών καταβληθέντων αχρεωστήτως σε δικαιούχο, το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την επιστροφή των απολεσθέντων ποσών στο γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εάν αποδεικνύεται ότι η απώλεια προκλήθηκε λόγω παρατυπίας ή αμέλειάς του.

[…]»

14 Το άρθρο 98, παράγραφοι 1 και 2, του ίδιου κανονισμού προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για τη διερεύνηση των παρατυπιών, ενεργώντας βάσει στοιχείων για οποιαδήποτε μείζονος σημασίας μεταβολή η οποία επηρεάζει τη φύση ή τους όρους υλοποίησης ή τον έλεγχο πράξεων ή επιχειρησιακών προγραμμάτων καθώς και για τη διενέργεια των απαιτούμενων δημοσιονομικών διορθώσεων.

2. Το κράτος μέλος προβαίνει στις απαιτούμενες δημοσιονομικές διορθώσεις όσον αφορά τις μεμονωμένες ή συστημικές παρατυπίες που διαπιστώνονται σε πράξεις ή επιχειρησιακά προγράμματα. Οι διορθώσεις που διενεργούνται από το κράτος μέλος συνίστανται στην ακύρωση του συνόλου ή μέρους της δημόσιας συνεισφοράς του επιχειρησιακού προγράμματος. Το κράτος μέλος λαμβάνει υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα των παρατυπιών καθώς και την οικονομική απώλεια του Ταμείου.

[…]»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1828/2006

15 Κατά το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΚ) 1828/2006 της Επιτροπής, της 8ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 και του κανονισμού 1080/2006 (ΕΕ 2006, L 371, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2007, L 45, σ. 3):

«Ο παρών κανονισμός θεσπίζει τους κανόνες εφαρμογής του κανονισμού [1083/2006] και του κανονισμού [1080/2006] όσον αφορά τα ακόλουθα:

[…]

δ) τις παρατυπίες·

[…]».

16 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Για την επιλογή και την έγκριση πράξεων σύμφωνα με το άρθρο 60 στοιχείο α) του κανονισμού [1083/2006], η διαχειριστική αρχή διασφαλίζει ότι οι δικαιούχοι γνωρίζουν τους ειδικούς όρους σχετικά με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θα παρασχεθούν στο πλαίσιο της πράξης, το σχέδιο χρηματοδότησης, την προθεσμία εκτέλεσης, καθώς και τα δημοσιονομικά ή άλλα στοιχεία που θα πρέπει να τηρούνται και να κοινοποιούνται.

Η διαχειριστική αρχή βεβαιώνεται ότι ο δικαιούχος είναι σε θέση να ικανοποιήσει αυτούς τους όρους προτού ληφθεί η απόφαση έγκρισης.»

17 Το άρθρο 27 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο τμήμα 4 με τίτλο «Παρατυπίες», ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς του παρόντος τμήματος νοούνται ως:

α) “οικονομικός φορέας”: οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή άλλη οντότητα που λαμβάνει μέρος στην υλοποίηση της συνδρομής των Ταμείων, με εξαίρεση τα κράτη μέλη κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας·

[…]

γ) “υπόνοια απάτης”: κάθε παρατυπία που οδηγεί στην κίνηση διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο, ώστε να καθοριστεί η ύπαρξη πρόθεσης, και ιδίως απάτης, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο α), της [καταρτισθείσας δυνάμει του άρθρου K.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάσεως σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 26 Ιουλίου 1995 (ΕΕ 1995, C 316, σ. 48)]·

[…]».

18 Το άρθρο 28, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των άλλων υποχρεώσεων δυνάμει του άρθρου 70 του κανονισμού [1083/2006], εντός δύο μηνών μετά το τέλος κάθε τριμήνου, τα κράτη μέλη δηλώνουν στην Επιτροπή τυχόν παρατυπίες οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο πρώτης διοικητικής ή δικαστικής πράξης διαπίστωσης.

Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη παρέχουν, σε κάθε περίπτωση, λεπτομέρειες σχετικά με τα ακόλουθα:

[…]

β) τη διάταξη που παραβιάστηκε·

[…]

δ) τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη της παρατυπίας·

ε) κατά περίπτωση, το κατά πόσον οι εν λόγω μέθοδοι εγείρουν υπόνοια απάτης·

[…]».

Το λεττονικό δίκαιο

19 Το άρθρο 16.1 της Ministru kabineta noteikumi Nr. 200«Noteikumi par darbības programmas "Uzņēmējdarbība un inovācijas" papildinājuma 2.1.2.4. aktivitātes "Augstas pievienotās vērtības investīcijas" projektu iesniegumu atlases pirmo kārtu» (αποφάσεως του υπουργικού συμβουλίου αριθ. 200, σχετικά με το πρώτο στάδιο επιλογής των προτάσεων έργων που σχετίζονται με τη δραστηριότητα «Επενδύσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας» στο παράρτημα 2.1.2.4 του επιχειρησιακού προγράμματος «Επιχειρηματικότητα και Καινοτομίες»), της 24ης Φεβρουαρίου 2009 (*Latvijas Vēstnesis*, 2009, αριθ. 41), ορίζει ότι οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις είναι επιλέξιμες «μόνον αν χρησιμοποιούνται στον τόπο εκτελέσεως του έργου που αναφέρεται στην αίτηση και μόνο στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας του δικαιούχου της χρηματοδοτήσεως.»

20 Το άρθρο 17.1 της αποφάσεως αυτής ορίζει ότι είναι επιλέξιμες «οι δαπάνες για την αγορά νέου εξοπλισμού (και εγκαταστάσεων) που συνδέεται άμεσα με την παραγωγική διαδικασία ή με τη διαδικασία παροχής υπηρεσιών στον τομέα στον οποίο πρόκειται να εκτελεστεί το έργο».

21 Κατά το άρθρο 2.1 της Ministru kabineta noteikumi Nr. 740 «Kārtība, kādā ziņo par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā konstatētajām neatbilstībām, pieņem lēmumu par piešķirtā finansējuma izlietojumu un atgūst neatbilstošos izdevumus» (αποφάσεως του υπουργικού συμβουλίου αριθ. 740, σχετικά με τις διαδικασίες για την αναφορά των παρατυπιών που διαπιστώνονται σχετικά με τα διαρθρωτικά ταμεία και τα ταμεία συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρήση της χορηγηθείσας οικονομικής ενισχύσεως και για την ανάκτηση των ποσών που δεν καταβλήθηκαν σύννομα), της 10ης Αυγούστου 2010 (*Latvijas Vēstnesis*, 2010, αριθ. 128), ορίζει ότι «ως παρατυπία» νοείται κατά την απόφαση αυτή «κάθε παράβαση διατάξεως του λεττονικού δικαίου ή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, του [κανονισμού 1083/2006]».

22 Το άρθρο 1774 του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:

«Δεν υπάρχει υποχρέωση αποκαταστάσεως ζημίας η οποία προκλήθηκε από τυχαίο γεγονός. Συνεπώς, αν, λόγω τυχαίου γεγονότος, ένα πρόσωπο εμποδίζεται να εκπληρώσει υποχρέωση την οποία υπέχει, θεωρείται ότι την έχει εκπληρώσει, εκτός αν έχει αποδεχθεί με σύμβαση να φέρει το ίδιο τον κίνδυνο ζημίας από τυχαίο γεγονός.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

23 Στις 7 Απριλίου 2010, η EMM συνήψε με τον Οργανισμό σύμβαση η οποία προέβλεπε την παροχή στην EMM επιχορηγήσεως, συγχρηματοδοτούμενης από το ΕΤΠΑ, για έργο που αφορούσε την κατασκευή, στο πλαίσιο του εργοστασιακού δικτύου της AS «Liepājas Metalurgs», μονάδας παραγωγής βιομηχανικών αερίων που χρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, στη μεταλλουργία (στο εξής: σύμβαση). Κατ' εφαρμογήν της συμβάσεως, η EMM είχε την υποχρέωση, μεταξύ άλλων, να εξασφαλίζει την παραγωγή και παράδοση βιομηχανικών αερίων στο εργοστάσιο που εκμεταλλεύεται η Liepājas Metalurgs, χωρίς τα οποία η τελευταία δεν μπορούσε να λειτουργήσει.

24 Η υλοποίηση του έργου που επελέγη για χρηματοδότηση (στο εξής: έργο) άρχισε αυθημερόν, το δε έργο επρόκειτο να ολοκληρωθεί στις 6 Δεκεμβρίου 2012.

25 Για τον σκοπό αυτόν, η EMM απέκτησε και εγκατέστησε τα αναγκαία μέσα παραγωγής, προσέλαβε και επιμόρφωσε εμπειρογνώμονες και η μονάδα παραγωγής άρχισε να λειτουργεί. Η EMM επένδυσε 12 283 579,00 ευρώ από ίδιους πόρους και 2 212 511,14 ευρώ από την καταβληθείσα βάσει της συμβάσεως συγχρηματοδότηση του ΕΤΠΑ.

26 Στις 3 Ιανουαρίου 2013, η EMM υπέβαλε στον Οργανισμό έκθεση για την πρόοδο του έργου, την οποία συμπλήρωσε στις 7 Φεβρουαρίου 2013, και ζήτησε να της καταβληθεί, σύμφωνα με τη σύμβαση, το υπολειπόμενο ποσό της συνδρομής του ΕΤΠΑ, ύψους 737 488,86 ευρώ.

27 Δεδομένων των προβλημάτων ρευστότητας που αντιμετώπιζε η Liepājas Metalurgs από τις αρχές του 2013 και του γεγονότος ότι η δραστηριότητα της EMM εξηρτάτο άμεσα από τη δραστηριότητα της Liepājas Metalurgs, ο Οργανισμός εξέφρασε ανησυχίες ως προς τη δυνατότητα της EMM να εκπληρώσει τις συμβατικές δεσμεύσεις της, ήτοι τη διατήρηση της παραγωγής σε τουλάχιστον 50,5 εκατομμύρια κυβικά μέτρα βιομηχανικών αερίων ετησίως και την εξασφάλιση μέσης αυξήσεως του κύκλου εργασιών τουλάχιστον κατά 20 % κατά τα πρώτα δύο έτη μετά την ολοκλήρωση του έργου. Κατά συνέπεια, ο Οργανισμός ανέστειλε την πληρωμή της χρηματοδοτικής ενισχύσεως.

28 Στις 12 Νοεμβρίου 2013 κινήθηκε διαδικασία αφερεγγυότητας κατά της Liepājas Metalurgs.

29 Με επιστολή της 28ης Ιουλίου 2014, ο Οργανισμός ζήτησε από την EMM να του προσκομίσει έγγραφα με στοιχεία σχετικά με την εκτέλεση του έργου, επισημαίνοντας το ενδεχόμενο καταγγελίας της συμβάσεως.

30 Δεδομένου ότι τη δραστηριότητα της Liepājas Metalurgs ανέλαβε η AS «KVV Liepājas Metalurgs», η EMM ήταν σε θέση να αρχίσει εκ νέου τη δραστηριότητά της και ενημέρωσε σχετικώς τον Οργανισμό.

31 Στις 31 Μαρτίου 2016, ο Οργανισμός απέστειλε στην EMM έγγραφο με το οποίο, επικαλούμενος την κατάσταση της Liepājas Metalurgs, δήλωσε ότι προβαίνει σε μονομερή καταγγελία της συμβάσεως, για τον λόγο ότι, κατά τη διάρκεια υλοποιήσεως του έργου, η EMM είχε διαπράξει σοβαρές παρατυπίες, ιδίως καθόσον απέκλινε ουσιωδώς από τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει, δεδομένου ότι δεν είχε διατηρήσει τη συνήθη παραγωγική δραστηριότητα στο επίπεδο για το οποίο είχε δεσμευθεί.

32 Η EMM άσκησε αγωγή κατά του Οργανισμού ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Rēzeknes tiesa (πρωτοδικείου του Rēzekne, Λεττονία), με αίτημα να κηρυχθεί άκυρη η καταγγελία της συμβάσεως. Η EMM υποστηρίζει ότι, δηλώνοντας ότι προβαίνει σε μονομερή καταγγελία της συμβάσεως, ο Οργανισμός παραβίασε την αρχή της καλής πίστεως, καθόσον η EMM δεν παρέβη τις συμβατικές υποχρεώσεις της, ενώ δεν αμφισβητείται ότι χρησιμοποίησε τη ληφθείσα χρηματοδοτική ενίσχυση για την άσκηση των προβλεπόμενων στο έργο δραστηριοτήτων.

33 Ο Οργανισμός υποστηρίζει ότι τα οικονομικά προβλήματα της Liepājas Metalurgs και η διακοπή της δραστηριότητάς της δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν τυχαίο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 1774 του λεττονικού αστικού κώδικα.

34 Κατά την άποψη του Οργανισμού, η κρίσιμη στην υπόθεση της κύριας δίκης κατάσταση πρέπει να χαρακτηρισθεί ως «παρατυπία», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 και του άρθρου 2.1 της υπ' αριθ. 740 αποφάσεως του υπουργικού συμβουλίου της 10ης Αυγούστου 2010 και, ως εκ τούτου, ο Οργανισμός μπορούσε νομίμως να προβεί στην ανάκτηση της ήδη χορηγηθείσας χρηματοδοτήσεως, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από την εν λόγω απόφαση διαδικασίες.

35 Κατόπιν τούτου, ο Οργανισμός άσκησε ανταγωγή κατά της EMM, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, με αίτημα την επιστροφή του συνόλου της ήδη καταβληθείσας οικονομικής ενισχύσεως –ήτοι ποσού 2 212 511,14 ευρώ– καθώς και την καταβολή τόκων υπερημερίας για το χρονικό διάστημα από 18 Απριλίου 2016 έως 14 Φεβρουαρίου 2017, ανερχόμενων σε 670 390,53 ευρώ.

36 Από την πλευρά της, η EMM υποστηρίζει ότι ο κανονισμός 1083/2006, κατά το γράμμα του οποίου παρατυπία είναι «κάθε παράβαση διάταξης του [ενωσιακού] δικαίου η οποία προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα» δεν είναι εφαρμοστέος εν προκειμένω. Διατείνεται ότι η αδυναμία της να χρησιμοποιήσει τη μονάδα παραγωγής στο πλαίσιο της οικονομικής της δραστηριότητας δεν οφείλεται σε πράξη ή παράλειψη καταλογιστέα στην ίδια, αλλά στη διακοπή της δραστηριότητας της Liepājas Metalurgs.

37 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι χωρεί αμφιβολία ως προς το ακριβές περιεχόμενο της έννοιας «παρατυπία» του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Rēzeknes tiesa (πρωτοδικείο του Rēzekne) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 την έννοια ότι μια κατάσταση, στην οποία ο δικαιούχος της χρηματοδοτήσεως δεν είναι σε θέση να επιτύχει το επίπεδο κύκλου εργασιών που προβλέπεται για τη σχετική περίοδο, λόγω του ότι, κατά την εν λόγω περίοδο, ο μοναδικός εμπορικός εταίρος του έπαυσε την εμπορική του δραστηριότητα ή περιήλθε σε κατάσταση αφερεγγυότητας, πρέπει να θεωρείται ως πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα (δικαιούχου χρηματοδοτήσεως) η οποία ζημιώνει ή ενδέχεται να ζημιώσει τον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

39 Χωρίς να προβάλουν τυπικώς ένσταση περί απαραδέκτου της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, η Εσθονική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι ορισμένα στοιχεία του πραγματικού και νομικού πλαισίου της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως αυτό περιεγράφη από το αιτούν δικαστήριο, είναι ασαφή. Ειδικότερα, από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει με επαρκή σαφήνεια εάν η EMM όντως άσκησε τη δραστηριότητα που προβλέπεται στο πλαίσιο του έργου, ούτε ποιες προϋποθέσεις έπρεπε να πληρούνται ώστε να θεωρηθεί ότι το έργο έχει ολοκληρωθεί.

40 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας το Δικαστήριο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τα στοιχεία ερμηνείας του

δικαίου της Ένωσης που είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (απόφαση της 5ης Ιουλίου 2016, Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

41 Κατά επίσης πάγια νομολογία, την οποία απηχεί πλέον το άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η ανάγκη να δοθεί ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που να είναι χρήσιμη για τον εθνικό δικαστή επιβάλλει να ορίσει αυτός το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα ερωτήματα που υποβάλλει ή, τουλάχιστον, να εξηγήσει τις πραγματικές περιστάσεις στις οποίες στηρίζονται τα ερωτήματα αυτά. Η απόφαση περί παραπομπής πρέπει, επιπλέον, να αναφέρει τους συγκεκριμένους λόγους που ώθησαν τον εθνικό δικαστή να διερωτηθεί ως προς την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και να θεωρήσει αναγκαία την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο (απόφαση της 30ής Απριλίου 2020, Blue Air – Airline Management Solutions, C-584/18, EU:C:2020:324, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Ωστόσο, λόγω του πνεύματος συνεργασίας που πρυτανεύει στις σχέσεις μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας, η έλλειψη ορισμένων προγενέστερων διαπιστώσεων του αιτούντος δικαστηρίου δεν έχει κατ' ανάγκην ως αποτέλεσμα το απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως εάν το Δικαστήριο εκτιμά, παρά τις ελλείψεις αυτές, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που προκύπτουν από τη δικογραφία, ότι είναι σε θέση να δώσει χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2016, Audace κ.λπ., C-114/15, EU:C:2016:813, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

43 Εν προκειμένω, καίτοι θα ήταν ασφαλώς χρήσιμο το αιτούν δικαστήριο να έχει προσδιορίσει ειδικότερα την ακριβή νομική ή συμβατική διάταξη από την οποία απορρέει η υποχρέωση στην οποία αναφέρεται το ερώτημά του και η οποία αφορά την εκ μέρους της ΕΜΜ πραγματοποίηση ορισμένου κύκλου εργασιών κατά τη διάρκεια ενός κρίσιμου χρονικού διαστήματος, εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως και του περιεχομένου της διατάξεως του δικαίου της Ένωσης της οποίας ζητείται η ερμηνεία, η εν λόγω έλλειψη σαφήνειας δεν εμποδίζει την επαρκή κατανόηση του πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται το ερώτημα αυτό. Πράγματι, από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι η έκβαση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από το εάν μπορεί να προσαφθεί στην ΕΜΜ παρατυπία, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006. Παρά την προαναφερθείσα ασάφεια, τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, σε σχέση με το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο, καταστούν δυνατή την εκτίμηση του περιεχομένου του ως άνω ερωτήματος και την παροχή στο αιτούν δικαστήριο απαντήσεως δυνάμενης να αποβεί χρήσιμη για αυτό, όπως επιβεβαιώνεται, άλλωστε, από τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν η Λεττονική και η Εσθονική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή.

44 Κατά συνέπεια, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

45 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 έχει την έννοια ότι πρέπει να θεωρηθεί «παρατυπία», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, η περίπτωση στην οποία ο δικαιούχος επιχορηγήσεως από το ΕΤΠΑ δεν επιτυγχάνει, κατά τον κρίσιμο χρόνο, το επίπεδο του κύκλου εργασιών που προβλέπεται στο πλαίσιο του επιλεγέντος για χρηματοδότηση έργου, εξαιτίας αφερεγγυότητας ή διακοπής των δραστηριοτήτων του μοναδικού εμπορικού εταίρου του.

46 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 1083/2006, ο κανονισμός καθορίζει, μεταξύ άλλων, τους κανόνες για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των πράξεων που ενισχύονται οικονομικά από τα Ταμεία, με βάση τις συντρέχουσες αρμοδιότητες των κρατών μελών και της Επιτροπής (απόφαση της 26ης Μαΐου 2016, Județul Neamlund και Județul Bacău, C-260/14 και C-261/14, EU:C:2016:360, σκέψη 39).

47 Επιπροσθέτως, η αιτιολογική σκέψη 65 του κανονισμού 1083/2006 διευκρινίζει ότι, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την υλοποίηση και τον έλεγχο των προβλεπόμενων από τον κανονισμό αυτόν παρεμβάσεων των Ταμείων.

48 Αναλαμβάνοντας τον έλεγχο αυτόν, τα κράτη μέλη καθίστανται οι πρώτοι εγγυητές για την αποτελεσματική και σύννομη χρήση των κεφαλαίων της Ένωσης και συμβάλλουν επομένως στην προσήκουσα εκτέλεση του γενικού προϋπολογισμού της Ένωσης (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2014, Baltlanta, C-410/13, EU:C:2014:2134, σκέψη 44).

49 Για τον σκοπό αυτό, σύμφωνα με το άρθρο 70, παράγραφος 1, του κανονισμού 1083/2006, τα κράτη μέλη φέρουν ειδικότερα την ευθύνη για τη διαχείριση και τον έλεγχο των επιχειρησιακών προγραμμάτων, των οποίων τις παρατυπίες εντοπίζουν.

50 Ως προς την έννοια της «παρατυπίας», αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006, ως κάθε παράβαση διατάξεως του δικαίου της Ένωσης η οποία προκύπτει από πράξη ή παράλειψη οικονομικού φορέα και η οποία ζημιώνει ή ενδέχεται να ζημιώσει τον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τον καταλογισμό αδικαιολόγητης δαπάνης στον γενικό προϋπολογισμό.

51 Η ύπαρξη τέτοιας παρατυπίας προϋποθέτει, επομένως, τη συνδρομή τριών στοιχείων, ήτοι, πρώτον, την ύπαρξη παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης, δεύτερον, το να οφείλεται η παράβαση αυτή σε πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα και, τρίτον, την ύπαρξη πραγματικής ή δυνητικής ζημίας του προϋπολογισμού της Ένωσης.

52 Όσον αφορά, πρώτον, την ύπαρξη παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης, πρέπει εκ προοιμίου να διευκρινισθεί ότι το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 αφορά όχι μόνον τις παραβάσεις διατάξεως του δικαίου της Ένωσης αυτής καθεαυτήν, αλλά και τις παραβάσεις διατάξεων του εθνικού δικαίου οι οποίες έχουν εφαρμογή στις υποστηριζόμενες από τα διαρθρωτικά Ταμεία πράξεις και συμβάλλουν έτσι στην ορθή εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης σχετικά με τη διαχείριση έργων που χρηματοδοτούνται από τα εν λόγω Ταμεία (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαΐου 2016, Județul Neamț και Județul Bacău, C-260/14 και C-261/14, EU:C:2016:360, σκέψεις 37 και 43).

53 Πράγματι, αφενός, το άρθρο 56 παράγραφος 4, του κανονισμού 1083/2006 προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στους ειδικούς κανονισμούς κάθε Ταμείου, οι κανόνες για την επιλεξιμότητα των δαπανών καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Αφετέρου, το άρθρο 60, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού ορίζει ότι η αρμόδια διαχειριστική αρχή οφείλει να μεριμνά ώστε οι επιλεγείσες προς χρηματοδότηση πράξεις να είναι σύμφωνες, καθ' όλη τη διάρκεια της εκτελέσεώς τους, τόσο με τους κανόνες της Ένωσης όσο και με τους εφαρμοστέους εθνικούς κανόνες (απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2017, Compania Nadolională de Administrare a Infrastructurii Rutiere, C-408/16, EU:C:2017:940, σκέψη 55).

54 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι το σύστημα επιχορηγήσεων που έχει καθιερωθεί με τη νομοθεσία της Ένωσης στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στην εκπλήρωση από τον δικαιούχο σειράς υποχρεώσεων που του παρέχουν δικαίωμα λήψεως της προβλεπόμενης οικονομικής συνδρομής. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο των διαδικασιών που προβλέπονται από τα εθνικά συστήματα διαχειρίσεως και ελέγχου, εναπόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές να διασφαλίζουν ότι ο οικείος δικαιούχος δεσμεύεται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις αυτές. Για τον σκοπό αυτόν, οι εν λόγω εθνικές αρχές δικαιούνται να απαιτούν από τον δικαιούχο αυτόν να αναλάβει τέτοια δέσμευση για την υλοποίηση του έργου του, προτού το τελευταίο ενταχθεί στην οικεία παρέμβαση (πρβλ. απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2014, Baltlanta, C-410/13, EU:C:2014:2134, σκέψεις 56 έως 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιπλέον, από το άρθρο 60, στοιχείο β', του κανονισμού 1083/2006 προκύπτει ότι η διαχειριστική αρχή επαληθεύει την παράδοση των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και την παροχή των συγχρηματοδοτούμενων υπηρεσιών.

55 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως προκύπτει από το γράμμα του προδικαστικού ερωτήματος, ο δικαιούχος της επιχορηγήσεως του ΕΤΠΑ δεν επέτυχε, για την περίοδο αναφοράς, το επίπεδο κύκλου εργασιών που είχε ωστόσο προβλεφθεί στο πλαίσιο του επιλεγέντος για συγχρηματοδότηση έργου.

56 Επομένως, αντιθέτως προς ό,τι προϋποθέτει το άρθρο 60, στοιχείο β′, του κανονισμού 1083/2006, τα συγχρηματοδοτούμενα προϊόντα ή οι συγχρηματοδοτούμενες υπηρεσίες δεν παραδόθηκαν ή δεν παρασχέθηκαν πλήρως και, κατά συνέπεια, ο δικαιούχος δεν εκπλήρωσε την υποχρέωση που του παρέχει το δικαίωμα να λάβει την οικονομική συνδρομή που προβλέπεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο.

57 Όσον αφορά, δεύτερον, το γεγονός ότι μια τέτοια παραβίαση του δικαίου της Ένωσης ή του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου πρέπει να οφείλεται σε «πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα», πρέπει να επισημανθεί ότι το γράμμα του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 δεν διευκρινίζει εάν αποτελεί συστατικό τέτοιας πράξης ή παράλειψης και, εν τέλει, «παρατυπίας», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, το υποκειμενικό στοιχείο που αφορά πρόθεση ή αμέλεια καταλογιστέα στον οικείο οικονομικό φορέα.

58 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αυτή αποτελεί μέρος [απόφαση της 2ας Ιουλίου 2020, Magistrat der Stadt Wien (Grand hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

59 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το γράμμα της διατάξεως αυτής είναι κατά πολύ όμοιο με εκείνο του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95. Στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι οι δύο αυτοί κανονισμοί αποτελούν τμήμα του ίδιου συστήματος διατάξεων, το οποίο έχει ως σκοπό να εγγυάται τη χρηστή διαχείριση των κονδυλίων της Ένωσης και την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια της «παρατυπίας» κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95 και κατά το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα (απόφαση της 26ης Μαΐου 2016, Județul Neamț και Județul Bacău, C-260/14 και C-261/14, EU:C:2016:360, σκέψη 34).

60 Τα άρθρα 4 και 5 του κανονισμού 2988/95 διακρίνουν δε μεταξύ, αφενός, της γενικής έννοιας της «παρατυπίας» και, αφετέρου, της «εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παρατυπ[ίας]», ήτοι μιας σοβαρής παρατυπίας που μπορεί να επισύρει διοικητικές κυρώσεις (πρβλ. απόφαση της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, σκέψη 122 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

61 Παρομοίως, το άρθρο 28, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, του κανονισμού 1828/2006, σε συνδυασμό με το άρθρο 27, στοιχείο γ′, του ίδιου κανονισμού, το οποίο καθορίζει τις λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού 1083/2006 και, ως εκ τούτου, αποτελεί ενιαίο σύνολο με αυτόν, εμμένει στον «εκ προθέσεως» χαρακτήρα της συμπεριφοράς στην οποία οφείλεται η παρατυπία που συνίσταται σε υπόνοια απάτης, η έννοια δε αυτή αποτελεί ένα άλλο παράδειγμα σοβαρής παρατυπίας, όπως αυτή που μνημονεύθηκε στην προηγούμενη σκέψη.

62 Λαμβανομένων υπόψη, αφενός, της ως άνω διακρίσεως σε νομοθετικό επίπεδο και, αφετέρου, του γεγονότος ότι ο ορισμός της έννοιας της «παρατυπίας» στο άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 δεν περιέχει καμία διευκρίνιση ως προς τον εκ προθέσεως ή εξ αμελείας χαρακτήρα της συμπεριφοράς του οικείου δικαιούχου, ο χαρακτήρας αυτός δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απαραίτητο στοιχείο για τη διαπίστωση παρατυπίας, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.

63 Η ως άνω ερμηνεία επιρρωννύεται από τον σκοπό που επιδιώκει ο κανονισμός 1083/2006, ο οποίος μνημονεύεται στη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως και συνίσταται στη διασφάλιση της σύννομης και αποτελεσματικής χρήσεως των Ταμείων προκειμένου να προστατευθούν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Πράγματι, με γνώμονα τον ως άνω σκοπό, η έννοια της παρατυπίας κατά το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως.

64 Συναφώς, υπενθυμίζεται επίσης ότι, όπως έχει επανειλημμένως διευκρινίσει το Δικαστήριο, η υποχρέωση επιστροφής οφέλους που αποκτήθηκε αδικαιολογήτως μέσω παρατυπίας δεν συνιστά κύρωση, αλλά απλώς συνέπεια της διαπιστώσεως ότι δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη λήψη του οφέλους το οποίο απορρέει από την ενωσιακή ρύθμιση, οπότε το όφελος αποκτήθηκε χωρίς νόμιμη αιτία (απόφαση της 26ης Μαΐου 2016, Județul Neamlund και Județul Bacău, C-260/14 και C-261/14, EU:C:2016:360, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

65 Εκ των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι, ακόμη και εάν οικονομικός φορέας, όπως αυτός στην υπόθεση της κύριας δίκης, παρέβη την υποχρέωση η οποία του παρέχει δικαίωμα συνδρομής από τα Ταμεία λόγω της αφερεγγυότητας ή της διακοπής των δραστηριοτήτων του μοναδικού εμπορικού εταίρου του, η περίσταση αυτή δεν εμποδίζει, αφ' εαυτής, το να θεωρηθεί μια τέτοια παράβαση ως «παρατυπία», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006, στο μέτρο που η απόδειξη οιασδήποτε προθέσεως ή αμέλειας εκ μέρους του δικαιούχου δεν είναι αναγκαία για την ύπαρξη τέτοιας παρατυπίας.

66 Τρίτον, όσον αφορά την ύπαρξη ζημίας προκληθείσας στον προϋπολογισμό της Ένωσης λόγω τέτοιας παραλείψεως, από το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 προκύπτει ότι παράβαση του δικαίου της Ένωσης, ή του εφαρμοστέου στις υποστηριζόμενες από τα Ταμεία πράξεις, συνιστά «παρατυπία», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, εφόσον ζημιώνει ή ενδέχεται να ζημιώσει τον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης με τον καταλογισμό αδικαιολόγητης δαπάνης σε αυτόν.

67 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν απαιτείται να αποδεικνύεται η ύπαρξη συγκεκριμένης οικονομικής επιπτώσεως. Αρκεί, συγκεκριμένα, να μην αποκλείεται το ενδεχόμενο να έχει η παράβαση αυτή επιπτώσεις εις βάρος του προϋπολογισμού του οικείου Ταμείου (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2017, Compania Naackionalã de Administrare a Infrastructurii Rutiere, C-408/16, EU:C:2017:940, σκέψεις 60 και 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

68 Εν προκειμένω, το γεγονός ότι ο δικαιούχος παρέλειψε να εκτελέσει την απαιτούμενη από αυτόν ελάχιστη παραγωγική δραστηριότητα, στην οποία αναφέρεται το προδικαστικό ερώτημα, συνεπάγεται ότι η συγχρηματοδότηση την οποία χορήγησε η Ένωση, ως αντιπαροχή για τον ελάχιστο αυτόν όγκο παραγωγής, καταβλήθηκε οπωσδήποτε, τουλάχιστον εν μέρει, αδικαιολογήτως. Ως εκ τούτου, μια τέτοια παραβίαση του δικαίου της Ένωσης ή του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, η οποία οφείλεται σε παράλειψη καταλογιστέα στον δικαιούχο, είναι δυνατό να ζημιώσει τον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης.

69 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι, εν προκειμένω, υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, μπορεί να προσαφθεί στην ΕΜΜ «παρατυπία», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006. Σε περίπτωση δε που διαπιστωθεί παρατυπία, αυτή συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.

70 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπως προκύπτει από τη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, προβλήθηκε η ύπαρξη τυχαίου γεγονότος του οποίου η διαπίστωση, κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου, θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια τη μη επιστροφή των ποσών του ΕΤΠΑ που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως στον δικαιούχο.

71 Χωρίς να είναι αναγκαίο να αποφανθεί το Δικαστήριο επ' αυτού, επισημαίνεται ότι, αφενός, κατά το άρθρο 70, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1083/2006, εναπόκειται στα κράτη μέλη να ανακτούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, ενδεχομένως προσαυξημένα με τόκους υπερημερίας, και ότι, αφετέρου, κατά το άρθρο 70, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού, το οικείο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την επιστροφή στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως σε δικαιούχο, στην περίπτωση που αυτά είναι αδύνατον να ανακτηθούν, εφόσον αποδεικνύεται ότι η αδυναμία αυτή οφείλεται σε παρατυπία ή αμέλεια του εν λόγω κράτους μέλους.

72 Εξάλλου, όταν μια παρατυπία επηρεάζει σημαντικά τη φύση ή τις συνθήκες υλοποιήσεως πράξεως, τα κράτη μέλη οφείλουν, βάσει του άρθρου 98, παράγραφος 1, του κανονισμού 1083/2006, να προβούν σε δημοσιονομική διόρθωση. Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 88 των προτάσεών της, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, η δημοσιονομική διόρθωση συνίσταται στην ακύρωση του συνόλου ή μέρους της δημόσιας συμμετοχής στο επιχειρησιακό πρόγραμμα και, για τον υπολογισμό της εκτάσεως της διορθώσεως αυτής, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα της παρατυπίας, καθώς και την οικονομική ζημία που προκύπτει από αυτήν για το οικείο Ταμείο.

73 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθεισών σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 1083/2006 έχει την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί «παρατυπία», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, η περίπτωση στην οποία ο δικαιούχος επιχορηγήσεως από το ΕΤΠΑ δεν επιτυγχάνει, κατά τον κρίσιμο χρόνο, το επίπεδο του κύκλου εργασιών που προβλέπεται στο πλαίσιο της επιλεγείσας για χρηματοδότηση πράξεως, εξαιτίας αφερεγγυότητας ή διακοπής των δραστηριοτήτων του μοναδικού εμπορικού εταίρου του.

Επί των δικαστικών εξόδων

74 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 539/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2010, έχει την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί «παρατυπία», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, η περίπτωση στην οποία ο δικαιούχος επιχορηγήσεως από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης δεν επιτυγχάνει, κατά τον κρίσιμο χρόνο, το επίπεδο του κύκλου εργασιών που προβλέπεται στο πλαίσιο της επιλεγείσας για χρηματοδότηση πράξεως, εξαιτίας αφερεγγυότητας ή διακοπής των δραστηριοτήτων του μοναδικού εμπορικού εταίρου του.

(υπογραφές)